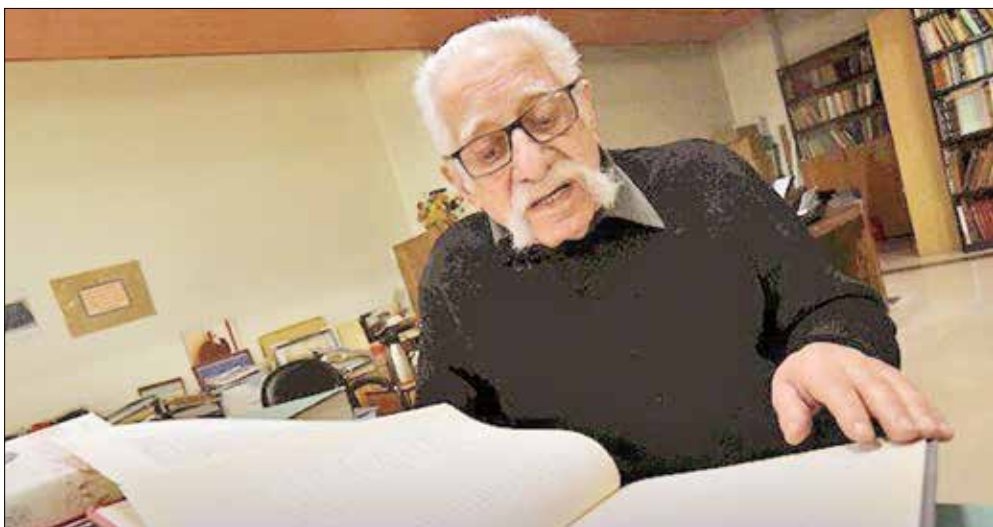

مدیر موزه تخت جمشید در گفت و گو با «ایران» از خدمات مرحوم عبدالمجید ارفعی گفت

جای خالی کرسی زبان عیلامی در ایران

عبدالمجید ارفعی

گفت و گو

زهرآ کسوری

دبیر گروه زیست بوم

در روزگاری که کرسی تدریس زبان های عیلامی و بابلی منحصراً در دانشگاه های آمریکا دایر بود و ایرانی ای برای قرأت و تحلیل انبوه کتیبه های عیلامی و بابلی هخامنشی در سرزمین خود وجود نداشت، زنده یاد

دکتر عبدالمجید ارفعی اولین ایرانی شد که به این دو زبان روی آورد و در کنار دانشمند شهیر، ریچارد هلک، به مطالعه الواح تخت جمشید در مؤسسه شرق شناسی دانشگاه شیکاگو همت گماشت. اما مجتبی دورودی، مدیر موزه تخت جمشید و متخصص زبان های باستانی ایران، با تأکید بر اینکه از وجود این استاد فرزانه برای تأسیس کرسی مستقل دانشگاهی استفاده نشد، می گوید: «اگر کرسی بخواد زبان عیلامی را به صورت روشمند و آکادمیک بیاموزد، ناچار است به خارج از کشور برود.» دکتر ارفعی ۶ اسفند ماه سال گذشته در سن ۸۶ سالگی ببردود حیات گفت.

در ابتدا رمزگشایی این زبان ها توسط غربی ها انجام شد، بنابراین آنها اولین رمزگشایان بودند.

ثانیاً وقتی رمزگشاهای این حوزه کار می کردند، تعداد متخصصان در جهان کم بود. بعداً اتفاق افتاد.

ایرانی هایی هم که رفتند و در این حوزه فعال شدند، تعدادشان محدود بود. دکتر ارفعی از جمله کسانی بود که برگشتند، اما متأسفانه زمانی که ایشان به ایران آمدند، رشته مستقلی برای عیلامی در دانشگاه های ایران وجود نداشت.

دورودی می گوید: «نکته سوم که برای من، به عنوان فردی اهل استان فارس، بسیار حائز اهمیت است، به الواح پاروی تخت جمشید مرتبط بودیم. از این الواح، نام های جغرافیایی بسیاری ثبت شده است. دکتر ارفعی که پایان نامه دکترای خود را نیز در همین حوزه نگاشته اند، بسیاری از این نام های مندرج را با تطبیق بروضع جغرافیایی امروز، جای یابی کرده اند.»

رئیس موزه تخت جمشید برای روشن تر شدن موضوع به مثالی عینی اشاره می کند: «یکی از مکان های که در این الواح بسیار از آن نام برده شده، «رکن» (Ra-ka-an) است. دکتر ارفعی با بررسی های زبان شناختی و تطبیق آن با جغرافیای امروز این مکان را همان «زرقان» امروز در استان فارس شناسایی کرده اند. نام عیلامی دیگری که بسیار ذکر شده، «کتوپریش» است که ایشان آن را با «کامفیروز» امروز تطبیق داده اند. این جای یابی دقیق اسامی باستانی، گامی مهم در شناخت جغرافیای تاریخی ایران و پیوند آن با سکونتگاه های امروزی محسوب می شود.»

دورودی در پاسخ به این دلنگرانی که پس از دکتر ارفعی دیگر کرسی

یکی از مهم ترین و ماندگارترین فعالیت های علمی در این حوزه به شمار می رود. وی با اشاره به ترجمه منشور کوروش توسط دکتر ارفعی اظهار می دارد: «کار مهم دیگری که ایشان انجام دادند، ترجمه منشور کوروش است. این منشور به زبان بابلی نگاشته شده، همان زبانی که در کتیبه های بابلی هخامنشی نیز به کار رفته است. امروزه یکی از معتبرترین ترجمه های منشور کوروش به دکتر ارفعی تعلق دارد.»

جای یابی اسامی جغرافیایی در الواح هخامنشی

دورودی می گوید: «نکته سوم که برای من، به عنوان فردی اهل استان فارس، بسیار حائز اهمیت است، به الواح پاروی تخت جمشید مرتبط بودیم. از این الواح، نام های جغرافیایی بسیاری ثبت شده است. دکتر ارفعی که پایان نامه دکترای خود را نیز در همین حوزه نگاشته اند، بسیاری از این نام های مندرج را با تطبیق بروضع جغرافیایی امروز، جای یابی کرده اند.»

رئیس موزه تخت جمشید برای روشن تر شدن موضوع به مثالی عینی اشاره می کند: «یکی از مکان های که در این الواح بسیار از آن نام برده شده، «رکن» (Ra-ka-an) است. دکتر ارفعی با بررسی های زبان شناختی و تطبیق آن با جغرافیای امروز این مکان را همان «زرقان» امروز در استان فارس شناسایی کرده اند. نام عیلامی دیگری که بسیار ذکر شده، «کتوپریش» است که ایشان آن را با «کامفیروز» امروز تطبیق داده اند. این جای یابی دقیق اسامی باستانی، گامی مهم در شناخت جغرافیای تاریخی ایران و پیوند آن با سکونتگاه های امروزی محسوب می شود.»

دورودی در پاسخ به این دلنگرانی که پس از دکتر ارفعی دیگر کرسی

آه در نهاد بسیاری برآورد که چرا این کرسی را در دانشگاه های ایران در اختیار او نگذاشتند. وی ادامه می دهد: «به عنوان استاد مدعو از ایشان دعوت می شد و به دانشگاه تهران می آمدند و کلاس و کارگاه آموزشی برگزار می کردند، اما کرسی مستقلی برای زبان های عیلامی و بابلی تعریف نشده است. اگر کرسی بخواد زبان عیلامی را به صورت روشمند و آکادمیک بیاموزد، ناچار است به خارج از کشور مراجعه کند.»

دورودی درباره زبان های ایرانی باستان توضیح می دهد: «زبان های ایرانی باستان شامل فارسی باستان، مادی، اوستایی و سگالی است. از مادی و سگالی آثار مستقلی در دست نیست، اما از فارسی باستان و اوستایی متون فراوانی داریم. کتیبه های هخامنشی، مانند کتیبه داریوش، سه زبانه اند: فارسی باستان، بابلی و عیلامی. زبان بابلی در شاخه زبان های ایرانی قرار نمی گیرد و زبان عیلامی نیز زبانی منفرد و خاموش است؛ به همین دلیل در نظام آموزشی ما جایگاه مستقلی نیافته اند. شاید زمانی که این رشته ها طراحی می شدند، چنین نیازی احساس نشده بود.»

وی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای آن باقی نمانده است. کستره جغرافیایی آن از خوزستان تا فارس بوده است.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در پاسخ به پرسشی درباره علت وجود کرسی های زبان عیلامی در دانشگاه های غربی و فقدان آن در ایران پاسخ می دهد: «چون در ابتدا رمزگشایی این زبان ها توسط غربی ها انجام شد، بنابراین آنها اولین رمزگشایان بودند. ثانیاً وقتی رمزگشاهای در این حوزه کار می کردند، تعداد متخصصان در جهان کم بود. بعداً اتفاق افتاد. ایرانی هایی هم که رفتند و در این حوزه فعال شدند، تعدادشان محدود بود. دکتر ارفعی از جمله کسانی بود که برگشتند، اما متأسفانه زمانی که ایشان به ایران آمدند، رشته مستقلی برای عیلامی و بابلی در دانشگاه های ایران وجود نداشت.»

دورودی درباره زبان های ایرانی باستان توضیح می دهد: «زبان های ایرانی باستان شامل فارسی باستان، مادی، اوستایی و سگالی است. از مادی و سگالی آثار مستقلی در دست نیست، اما از فارسی باستان و اوستایی متون فراوانی داریم. کتیبه های هخامنشی، مانند کتیبه داریوش، سه زبانه اند: فارسی باستان، بابلی و عیلامی. زبان بابلی در شاخه زبان های ایرانی قرار نمی گیرد و زبان عیلامی نیز زبانی منفرد و خاموش است؛ به همین دلیل در نظام آموزشی ما جایگاه مستقلی نیافته اند. شاید زمانی که این رشته ها طراحی می شدند، چنین نیازی احساس نشده بود.»

وی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

دورودی در توضیح زبان های منفرد (خاموش) می گوید: «زبان منفرد در گذشته و امروز هیچ هم خانواده و گویشوری ندارد و تحول نیافته است. برای نمونه، فارسی باستان تحول ۲۵۰۰ ساله را پشت سر گذاشته؛ چنان که داریوش در کتیبه تخت جمشید می گوید «بگ وزرک اهوره مزدا» یعنی خدای بزرگ است اهوره مزدا. «بگ» به معنای خدا، «وزرک» بزرگ و «اهوره مزدا» همان اهورامزدا است که امروزه یک دغدغه، این دو زبان یعنی بابلی و عیلامی، یوزیه عیلامی را پیگیر باشند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد آموزش این دو زبان در دانشگاه های کشور باشیم.»

یادداشت

نورالله مرادی

پژوهشگر ارشد فرهنگی

درآمدی بر تبار و جایگاه سیاسی؛ امامقلی خان، فرزند «الله وردی خان» (سپهسالار مشهور شاه عباس بزرگ)، از خاندان گرگی تبار بود که در دوران طلایی صفویه به قدرت رسید. او پس از مرگ پدر در سال ۱۰۲۲ قمری، نه تنها منصب او، بلکه نفوذ معنوی وی بر شاه عباس را نیز به ارث برد. قلمرو حکمرانی او از یزد تا سواحل دریای عمان گسترده بود؛ جایگاهی که او را در عمل به «مقتدرترین والی تاریخ صفویه» بدل کرد.

آزادسازی هرمز؛ شاهکار دیپلماسی و نبوغ نظامی (۱۶۲۲ میلادی)

۱۱۷ سال تسلط پرتغالی ها بر هرمز، خنجرى در پهلوی تجارت و غرور ملی ایران بود. امامقلی خان با درکی پیشرو از «اموازه قوا»، راهبردی زیر را طراحی کرد:

دیپلماسی اجبار (Coercive Diplomacy):

او با زیرکی از تضاد منافع شرکت هند شرقی بریتانیا و گریزه «خارج از ایران» یا «همکاری در جنگ» قرار داد و در نهایت آنها را متقاعد کرد که حمل و نقل دریایی لشکر ایران را بر عهده بگیرند.

تاکتیک محاصره همه جانبه

امامقلی خان برخلاف تلاش های ناموفق قبلی، ابتدا «قلعه قشم» را (که انبار تدارکات و آب شیرین هرمز بود) تسخیر کرد. با قطع رگ حیات قلعه هرمز، او بیش از ۳۰۰۰ سرباز زنده ایرانی را با قایق های بومی و کشتی های اجاره ای انگلیسی به جزیره رساند.

سقوط دژ شکست ناپذیر

پس از نبردی خونین، دژ آلپورک تسلیم شد. امامقلی خان برای اطمینان از اینکه هرمز دیگر هرگز پایگاه بیگانه نشود، دستور تخریب

عصر ملامت

او فراتر از یک سردار، حامی جدی خردگرایی بود. با توسعه «مدرسه خان» در شیراز و فراهم کردن امنیت و آزادی اندیشه برای «ملاصدرا» (که در تبعید بود) به سمری برد، ترکیبی متفاوت از علم و اجرا را به نمایش گذاشت.

دستاوردهای راهبردی و تثبیت مرزها

«اعاده حاکمیت بر بحرین»؛ او با سرکوب حکام وابسته، دوربرد خلیج فارس را مجدداً به قلمرو ایران بازگرداند.

نفوذ از دریای مکران تا اقیانوس هند؛

ایران را تا سواحل مسقط و عمان گسترش داد تا خلیج فارس در عمل به یک «دریاچه داخلی» تحت نظارت ناوگان های متحد ایران بدل شود. امامقلی خان را باید «اولین استراتژیست دریایی ایران مدرن» دانست. او بی تردید به امنیت ملی ایران در گرو تسلط بر تنگه هرمز است. اقدامات او نه تنها پرتغالی ها را از خلیج فارس اخراج کرد، بلکه انگلیس را از حکمرانی هوشمندانه، ارانه داد که در آن نظامی گری، دیپلماسی، اقتصاد و فرهنگ از خدمت یک هدف واحد یعنی «سیادت ایران» بودند.

کاهش جمعیت جبیرها در توران؛ چالش تازه برای زیستگاه یوزپلنگ آسیایی

مهاجرت یوزها به مناطق شمالی توران

مدیرکل حفاظت محیط زیست استان سمنان با هشدار درباره وضعیت زیستگاه توران اعلام کرد که کاهش چشمگیر جمعیت جبیرها، یکی از اساسی ترین چالش های پیش روی زادآورترین زیستگاه یوزپلنگ آسیایی در کشور است. سعید یوسفپور در گفت و گو با ایسنا گفت: «بررسی ها و پایش های انجام شده توسط محیطبانان نشان می دهد جمعیت جبیرها در پارک ملی توران به حدود ۲۶ راس رسیده است؛ آمار کمی که کاهش محسوس تعداد این طعمه های اصلی یوز را در سال های اخیر نشان می دهد.»

او با اشاره به اهمیت جبیرها به عنوان یکی از منابع غذایی حیاتی یوزپلنگ های آسیایی افزود: «اداره کل حفاظت محیط زیست به منظور جریان این کمبود، در سال گذشته ۳۵ راس جبیر را از پارک ملی کویر، که وضعیت جمعیت این گونه در آن مطلوب تر است، به پارک ملی توران منتقل کرد. به گفته او، این عملیات بدون هیچ گونه تلفاتی و با نظارت دقیق کارشناسان انجام شد. همچنین پایش های صورت گرفته در بهار امسال نشان می دهد دست کم ۲۰ راس از جبیرهای منتقل شده توسط موقفیت آمیز بودن انتقال و سازگاری آنها با زیستگاه جدید است.»

خشکسالی جبیرها را کم کرد

یوسفپور علت اصلی کاهش جمعیت جبیرها را تداوم خشکسالی و تأثیر مستقیم آن بر پوشش گیاهی و منابع آبی دانست و اظهار کرد: «علی رزم اجرای طرح های مختلف برای مقابله با پیامدهای خشکسالی، طولانی شدن دوره آن باعث فرسودگی تدریجی زیستگاه و کاهش منابع زیستی در توران شده است.» او ادامه داد: «پارک ملی توران اگرچه از تنوع گونه های بالایی برخوردار است، و گونه های طعمه دیگری نیز در آن زیست می کنند، اما اثرات خشکسالی در چنین کستره وسیعی غیرقابل انکار است. تغییرات اقلیمی اخیر موجب شده یوزپلنگ ها برای تأمین شرایط بهتر زیستی به سمت مناطق شمالی تر مهاجرت کنند.» به گفته او، مناطقی نظیر «یوزکنام» که پیش تر به عنوان گذرگاه یا کوریور مهاجرتی

پیشگام جهانگردی معاصر ایران در بیمارستان بستری شد

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است. در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد و آنها در طول حدود یک دهه به قاره های مختلف از جمله آمریکا، آفریقا،

عیسی امیدوار، از پیشگامان جهانگردی معاصر ایران، به دلیل بیماری و کولت سن در یکی از بیمارستان ها بستری شده است.

در پی بستری شدن او، انوشیروان محسنی بندپی معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به همراه سیدمحسن میرمدیر مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد و موسوی مسئول موزه برداران امیدوار، با حضور در بیمارستان از این جهانگرد پیشگامت عیادت کردند. عیسی امیدوار به همراه برادرش عبدالله امیدوار از اولین ایرانیانی بودند که سفرهای ماجراجویانه و اکتشافی در مقیاس جهانی انجام دادند. سفرهای کم نظیر این دو برادر از سال ۱۳۳۳ آغاز شد